

בסייעתא דשמיא

שליש במקרא

גליון 12

לעולם ישלש אדם שנזתיו שלישי במקרא

פרשת אמור ה' אלפים תשע"ח

מגזין תנ"ך ללימוד והעמקה בנושאים וסוגיות בכתבי הקודש

"והוא יחזקיהו סתם את בוצא בימי גיזון העליון וישערם למטה מערבה לעיר הויד"

ההספק השבועי:

תורה: פרשת אמור

נביאים: שמואל-ב פרקים ז-יד

כתובים: דברי הימים-ב פרקים לא-לו

תוכן הענינים:

ג..... תמצית הענינים

ה..... סוגיא במקרא

ח..... פרשני המקרא

בשער - בריכת השילוח

יוצא לאור ע"י מערכת "שליש במקרא".

ליצירת קשר:

shlishe24@gmail.com

התמונות באדיבות "ויקיפדיה".

תמצית הענינים

תמצית הפרקים הנלמדים בהספק השבועי

תורה: פרשת אמור

דיני הכהנים, לגבי טומאה ונישואים.
דיני כהן גדול, לגבי טומאה ונישואים.
מומים הפוסלים את הכהן מעבודה.
דיני כהן שנטמא.
מעמדה של בת כהן שנישאה.
מומים הפוסלים את הקרבנות.
פרשת המועדות: שבת, פסח, חג המצות, הקרבת העומר, ספירת העומר ובסיומו חג והקרבת מנחה חדשה, יום זכרון תרועה, יום הכיפורים, חג הסוכות.
הדלקת המנורה.
לחם הפנים.
פרשת המקלל.

נביאים: שמואל-ב פרקים ז-יד

פרק ז

דוד מבקש לבנות בית לה', אולם ה' אומר לו ביד נתן הנביא, כי רק בנו יבנה הבית.
תפלת דוד.

פרק ח

מעט ממלחמות דוד, וכבודו.

פרק ט

דוד עושה חסד עם מפיבשת בן יהונתן.

פרק י

דוד שולח את עבדיו לנחת את חנון בן נחש על מות אביו - מלך עמון.
חנון מבייש את השליחים, וכתוצאה מכך נלחמים ישראל בעמון, ובארם שבאו לעזרם, ונוצחים.

פרק יא

מעשה בת שבע, והיאך שסיבב דוד את מות אוריה החיתי.

פרק יב

נתן הנביא מוכיח את דוד, ומודיעו על עונשו ושימות הילד.
הילד שנולד לדוד מבת שבע מת, ואח"כ נולד שלמה.
לכידת רבת עמון ביד דוד.

פרק יג

אמנון בן דוד, מענה את תמר אחותו, ואבשלום אחיה סיבב להרגו, ונמלט לגשור.

פרק יד

יואב בן צרויה מסובב את שובו של אבשלום לירושלים, ומאוחר יותר אף את שובו אל המלך.

כתובים: דברי הימים-ב פרקים לא-לו

פרק לא

אחר שעשו חזקיהו המלך וישראל את הפסח, יוצאים ישראל ומבערים מזבחות העבודה זרה, והאשרות. ישראל תורמים תרומה רבה למלאכת המשכן, וחזקיהו מעמיד מחדש את סדרי עבודת בית המקדש.

פרק לב

סנחריב חונה על ירושלים, וה' שומע לתפילת חזקיהו וישעיהו ונוגף את כל צבא סנחריב. חולי חזקיהו ורפואתו. כבודו של חזקיהו ומותו.

פרק לג

מלכות מנשה וחטאיו, וגלותו לבבל, ושובו בתשובה, ושובו למלכותו. מלכות אמון בן מנשה.

פרק לד

מלכות יאשיהו והכרתת הגילולים מן הארץ. יאשיהו מוצא את ספר התורה, וכורת ברית בין ה' לישראל.

פרק לה

עשות יאשיהו את הפסח. יאשיהו יוצא להילחם במלך מצרים, ומת במלחמה.

פרק לו

מלכות יהואחז ויהויקים בני יאשיהו. מלך בבל הגלה את יהויקים, ויהויכין הנו מלך תחתיו. מלך בבל מגלה את יהויכין, וממליך את צדקיהו. נפילת צדקיהו וירושלים ביד מלך בבל, וגלות יהודה מעל אדמתם. כורש מלך פרס נותן רשות לישראל לעלות לארצם.

"עַל פְּלִגֵּי מַיִם".

אמר רבי תנחום בר חנילאי: לעולם ישלש אדם שנותיו - שלישי במקרא, שלישי במשנה, שלישי בתלמוד. מי ידע איניש כמה חיי? כי קאמרינן ביומי. ('עבודה זרה' יט)

רש"י: ב' יומי מקרא, ו' יומי משנה וכו', וכן כל שבוע ושבוע.

'תוספות': ליומי - בכל יום.

סוגיא במקרא

ספירת העומר

הרב פתחיה ברזילי

א.

יום והקרבנות מנחה חדשה ליי: ממושבתכם תביאו לקחם תנופה שתים שני עשרים סלת תהינה חמץ תאפינה בפורים ליי: והקרבנות על הלחם שבעת כבשים תמימם בני שנה ופר בן בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה ליי ומנחתם ונספיהם אשה ריח ניחח ליי: ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים: והניף הכהן אתם על לחם הכפורים תנופה לפני יי על שני כבשים קדש יהיו ליי לכהן: וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהנה לכם פל מלאכת עבודה לא תעשו חקת עולם ככל מושבתכם לדרתיכם".

מדברים אלו, בשיתוף הדברים הקודמים, נראה כי זהו חלק מטקס הקצירה היהודי, בתחילתו מצוים ישראל להביא את העומר הראשון - "ראשית קצירכם" אל הכהן שמיניפו לפני ה', ולאחר שסופרים חמישים יום מביאים מנחה מהתבואה החדשה לה', ומיחדים יום זה בשביתת מלאכה.

לפי זה יוצא, כי ימים אלו, אינם חלק מלוח השנה האסרונומי, כשאר החגים, אלא חלק ממעגל השנה החקלאי.

סמך גדול לכך שימים אלו הם חלק ממסגרת קצירת התבואה, ניתן למצוא בפסוק החותם את פרשה זו: "ובקצירכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה בקצירך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יי אלהיכם".

אם נאמר שימים אלו הם חלק מחגי השנה, לא מובן היאך נכנס דין זה לכאן, אכן אם התורה מצוה כאן על צורת הקצירה, באופן שיהא חיבור בין עבודת השדות לבית המקדש, מובן מאד פשר ציוי זה, אשר אף הוא בא לחזק תפיסה זו.

בפרשת השבוע צייתה התורה על ספירת העומר. במאמר זה ננסה לעמוד על מהותם של ימים אלו מתוך פשוטי המקראות, בפרשתנו ובשאר המקומות במקרא.

פרשת המועדות בפרשתנו, מתחילה בפסוק: "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יי אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי".

לאחר מכן מצוה משה על יום השבת, ועל חג המצות, ואח"כ כתוב: "וידבר יי אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן: והניף את העמר לפני יי לרצונכם ממקרת השבת יניפנו הכהן: ועשיתם ביום הניפקם את העמר כבש תמים בן שנתו לעלה ליי: ומנחתו שני עשרים סלת בלילה בשמן אשה ליי ריח ניחח ונספה יין רביעת ההין: ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חקת עולם לדרתיכם ככל מושבתכם".

משמעות פרשה זו היא, כי בשונה משבת פסח ראש השנה ושאר המועדים הכתובים בפרשה, אשר התורה קבעה להם תאריך בלוח השנה, הרי שיום זה שמיניפים בו את העומר, לא נאמר בו תאריך כלל, והתורה מתנה את הבאת העומר למקדש והנפתו, בתחילת הקציר של ישראל בארצם.

[למרות זאת התורה אומרת כי הנפת העומר תהיה ממחרת השבת, ונבאר דבר זה בהמשך].

המשך הפרשה היא: "ויספרתם לכם ממקרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה: עד ממקרת השבת השביעת תספרו חמשים

המקראות היא כפי שכתבנו, ורק דרך ה'דרש'
מכריחה לקבוע מועד קבוע, שכן חז"ל (ספרי פרשת
ראה) מעלים הצאה ששבעה השבועות יחלו מהזמן
בו החלו ישראל לקצור את התבואה, וכן שאם שנה
אחת לא היה קציר יבוטלו חגים אלו, וחז"ל הגיעו
למסקנא בדרכי הדרש, כי אין הדבר כן. אולם נראה
כי אף הם סברו שפשטות המקראות וכן ענין החג
וימי הספירה שלפניו הם כדברינו.

אף בפרשת פנחס, שם מוזכרים קרבנות המועדים,
מופיעים כל המועדים עם תאריך, מלבד: "וכיום
הבפורים בהקריבכם מנחה חדשה ליי בשבעתכם
מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו".

התורה מיחסת אפוא את תאריך חג הביכורים,
ל'שבועותיכם' - הלא הם השבועות שסופרים
ישראל מהחל חרמש בקמה.

אמנם חז"ל קבעו תאריך קבוע למועדים אלו בלוח
השנה, אולם אף מדבריהם נראה כי פשטות

ב.

יחול בחודש שבו השעורים כבר בשלות. טעם הדבר
מפורש בפסוק כאן: "פי בו יצאת ממצרים".

אף בפרשת בא כתוב: "ויאמר משה אל העם זכור
את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים פי
בהזק יד הוציא יי אתכם מזה ולא יאכל חמץ: היום
אתם יצאים בהחדש האביב: והנה כי יביא יי אל
ארץ הנעני והחמי והאמרי והחוי והיבויסי אשר
נשבע לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת
את העבודה הזאת בהחדש הזה".

הרי שיש חשיבות מיוחדת לעובדה ש"אתם יצאים
בהחדש האביב", והתורה מצוה "ועבדת את העבודה
הזאת בהחדש הזה". ניתן היה לומר שזהו על מנת
להזכיר בצורה מוחשית את הנופים שראו ישראל
ביציאתם ממצרים.

ואכן רש"י שם כתב: 'וכי לא היינו יודעין באיזה
חדש יצאו, אלא כך אמר להם, ראו חסד שגמלכם,
שהוציא אתכם בחדש שהוא כשר לצאת, לא חמה,
ולא צנה, ולא גשמים'. לפי"ז יתכן שקביעת חג
הפסח בחודש האביב בא להזכיר את חסדי ה'.

אולם הרמב"ן מבאר בפרשת משפטים כי כשם
שהתורה מצוה לשמור שחג המצות יחול בחודש
האביב [דבר זה נעשה ע"י שאם עוד לא בא תקופת

יש להוסיף על כך, כי אף חג הפסח וחג הסוכות
שלהם קבעה התורה זמן, בפרשתנו-אמור ובפרשת
פנחס, אולם מצאנו שתי מקורות אחרים, בהם
התורה מתיחסת אף לחגים אלו כחלק ממעגל השנה
החקלאי.

המקום הראשון הוא בפרשת משפטים. שם כתוב:
"שלוש רגלים תחג לי בשנה: את חג המצות תשמור
שבועת ימים תאכל מצות פאשר צויתך למועד חדש
האביב פי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם: וחג
הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסוף
בצאת השנה באסוף את מעשיך מן השדה".

ניתן לפרש פסוקים אלו כטעם נוסף לחגים אלו,
ולומר שהתורה מבארת כי ה' קבע את חג המצות
באופן שיצא בחודש האביב, ואת חג הסוכות בסוף
השנה כדי שיחול בתקופת האסוף.

ענין ה'אביב' אף הוא קשור למעגל השנה החקלאי.
בסוף פרשת וארא בתיאור מכת ברד, כתוב:
"הפשטה והשערה גפתה פי השערה אביב והפשטה
גבעל". פירוש הפסוק שם הוא כי השעורים שכבר
היו בשיא גדילתם, הוכו מהברד.

כמו"כ פירש רש"י כאן: 'חודש האביב - שהתבואה
מתמלאת בו באביב'. יש עניין מיוחד שחג המצות

בְּחֶדְשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאָהּ יְיָ אֱלֹהֶיהָ מִמִּצְרַיִם לְיָלֵה...
שְׂבָעָה שְׂבַעַת תִּסְפָּר לָהּ מִהַחֵל טָרְמֵשׁ בְּקִמָּה תַּחֲל
לְסַפֵּר שְׂבָעָה שְׂבַעַת: וְעֵשִׂיתָ חַג שְׂבַעַת... חַג
הַסֹּכֶת תַּעֲשֶׂה לָּהּ שְׂבַעַת יָמִים בְּאֶסְפָּה מִגֶּרְנָה
וּמִיִּקְבָּה". הרי שכל הרגלים מוזכרים כאן ללא
תאריך, בהקשר בלעדי לתקופה החקלאית: אביב,
חג שבועות קציר [-מהחל חרמש...] וחג הסוכות
'באספך'.

אולם יותר מכל יבואר מדוע רק בפרשתינו הוזכר
יום הנפת העומר, ואילו בפרשות פנחס וראה, לא
הוזכרו אלא חג הפסח וחג השבועות, שכן יום
התנופה הוא חלק מחג המצות, ולכן בפרשת ראה
שעוסק בשלושה רגלים, אין צורך להזכירו, וכן
בפרשת פנחס שמדבר על קרבנות המועדים אין לו
מקום שכן הקרבן הבא עם עומר התנופה אינו נחשב
לאחד מקרבנות החג.

האביב, מעברים את השנה, ומוסיפים חודש נוסף
לפני חודש ניסן] כך התורה מצוה לשמור שחג
השבועות יהיה בזמן הקציר - דבר זה נעשה ע"י
שסופרים שבע שבועות מזמן קצירת השעורים, ואז
מתחיל זמן קצירת החיטים, וכן מצווים לשמור שחג
הסוכות יחול בעת האסיף - דבר זה נעשה אמנם
מאליו ע"י שקובעים את הפסח בעת האביב, וחג
הסוכות יחול תמיד שישה חודשים מאוחר יותר
שזהו זמן האסיף.

ע"פ דברים אלו, נראה כי אף המצוה שחג הפסח
יחול בעת האביב, אינו רק כדי להזכיר את זמן
יציאת מצרים, אלא שתחילת עידן הקציר, הוא
כאשר התבואה באיביה. לפי"ז יתכן כי אדרבה, זמן
יציאת מצרים היה דוקא בזמן האביב כדי לקשר את
יציאת מצרים לעבודת אדמת ארץ ישראל.

על פי זה יבואר ג"כ הפרשה בסוף ראה, שם כתוב:
"שְׁמֹר אֶת חֶדְשׁ הָאָבִיב וְעֵשִׂיתָ פֶּסַח לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי

ג.

וכן מצאנו שיו"ט נקרא שבת במעשה האשה
השונמית שכשהלכה לאלישע אמר לה בעלה: "מדוע
אתְּ הִלַּכְתְּ אֵלָיו הַיּוֹם לֹא חֶדְשׁ וְלֹא שְׁבַת", וודאי לא
היתה הולכת אליו כל שבת.

וכן בסוף ישעיהו כתוב: "וְהָיָה מִדֵּי חֶדְשׁ בְּחֶדְשׁוֹ
וּמִדֵּי שְׁבַת בְּשַׁבְתּוֹ יָבֹא כָּל בְּשָׂרָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנָיו"
ואם היה מדובר על שבת, היה צריך להקדימו ליום
החודש.

מכל הנל יש להביא ראיה מפשוטו של מקרא
לשיטת חכמי ישראל שהצווי להניף את העומר
'ממחרת השבת' פירושו לחג הפסח ולא ליום השבת,
שכן אם חג המצות נקבע דוקא לזמן האביב ואח"כ
מתחיל הקציר ביום הנפת העומר, ומסתיים בחג
השבועות, הרי שהראוי ביותר היה שקצירת העומר
יהיה ביום הראשון של חג המצות, ואולי אפילו בום
הפסח [י"ד] על כן אומרת התורה כי ההנפה תהיה
רק ממחרת השבת, ולא בא זה לקבוע זמן, שכן הזמן
הוא חג האביב, אלא למעט שלא יהיה ביו"ט עצמו.

פרשני המקרא

תולדותיהם של מפרשי התנ"ך

רבי יצחק עראמה - עקידת יצחק

מאת: הרב משה שמואל פרל-גולד.

רבינו יצחק בן רבי משה עראמה (מכונה גם 'בעל העקידה', על שם ספרו 'עקידת יצחק'). מגדולי חכמי ספרד שבדור הגירוש.

על שנות ילדותו של ר"ע אין לנו יודעים מאומה, ואף לא על רבותיו וחבריו. רק זאת נדע מתולדותיו, שנולד בשנת ה"א ק"פ, וכי שימש כבר בגיל צעיר כרב וראש ישיבה בעיר 'סאמורה' (Zamora) שבצפון ספרד, ומשם הוזמן לרבנות בעיר 'טרגונה' (טראונה, Tarragona - טרקו) שבדרום קטלוניה. בעקבות מצבם הכלכלי הירוד של בני הקהילה שם וכובד המסים, לא יכלו בני הקהילה ב'טרגונה' להחזיק לו בית מדרש, אך הם הפצירו בו שידרוש לפנייהם בשבתות וחגים, דרשות אלו הוו לימים את הבסיס לספרו 'עקידת יצחק'.

מטרגונה עבר ר"ע לשמש כרב בעיר 'ברגה' (Perage - פרגה) שבמדינת אראגון. ולאחר מכן נקרא לכהן כרב וראש ישיבה בעיר קלעאוויס (Calatayud - קלטיווד) שכונתה בפי היהודים בשם - 'קלעת איוב', בה ישב עד לגירוש היהודים מספרד בשנת רנ"ב.

ממשפחתו לנו יודעים על בנו המפורסם רבינו מאיר עראמה, שפירש כמה מספרי המקרא, והיה מגדולי החכמים ב'נאפולי' בדור של אחר הגירוש [אם כי שימש כרב כבר ב'אראגון'], כמו"כ היה לר"ע חתן בשם רבי שלמה שלבקשתו חיבר את ביאור על ספר משלי, ואף קרא אותו על שמו מחמת שנפטר על פניו קודם סיום הספר. כמו"כ ידוע הדבר שרבינו יוסף יעבץ המכונה 'החסיד יעבץ' שפירש את מס' אבות, היה גיסו של ר"ע.

כשגורשו היהודים מספרד, יצא ר"ע עם בנו רבינו מאיר למדינת פורטוגל כמו רוב יהודי ספרד, וממנה היגר לאחמ"כ לאיטליה, ובה נפטר כשנתיים אחר הגירוש בעיר 'נאפולי' (Napoli) בשנת ה"א רנ"ד.

חיבוריו של ר' יצחק עראמה

יצחק דוד קיטובר. **הר המוריה**, מאת רבי יעקב יהושע מרישא. **פתרון החזה**, מאת רבי אפרים יצחק בארוכאוויץ. **כנפי נשרים**, מאת רבי אברהם ליכטנשטיין. **זרע יצחק**, מאת רבי יצחק ב"ר ברוך פריסקעל.

פירוש חמש מגילות. הבנוי במתכונת ספר 'עקידת יצחק', אלא שבו המחבר שם דגש יותר על פירוש הפסוקים כסדרם, ולא רק על פירוש הענינים והפרשיות שבמגילות.

יד אבשלום. ביאור לספר משלי, הבנוי גם הוא על אדני הפילוסופיה, ומבאר כל עניני הספר, ספר זה חיבר ר"ע לבקשת חתנו רבי שלמה שנפטר בחודש חתונתו תוך כדי הכנת הספר, ולזכרו קרא ר"ע את חיבורו זה בשם - 'יד אבשלום', אב - שלום, וכלשונו - 'כי שלום ושלמה הכל אחד'.

חזות קשה. הכולל י"ב שערים, ומבאר את עניני האמונה והעבודה בדרך החקירה והפילוסופיה, ומתווכח עם עיקרי הנצרות. הדברים המתבארים בספר זה משמשים כבסיס לביאורו של ר"ע בספר 'עקידת יצחק', ומחמת כן יש שכינו ספר זה בכינוי - 'קיצור עקידת יצחק'.

כמו כן נדפס **פירוש לפרקי אבות**, במחזור שנדפס ב'טורין' בשנת שמ"ו, ויוחס לרד"ק, אם כי יש לפקפק בייחוס זה, וכפה"נ נתחבר ע"י חכם אשכנזי.

עקידת יצחק. הוא פירוש לפרשיות חמשה חומשי תורה, הבנוי בצורת דרשות המדברות ומבארות פרשיות שונות בספר התורה. ספר זה בנוי על פרשנות מקרא בסגנון הקרוב לפילוסופיה, כשהוא נסמך רבות על דברי הרמב"ם בספרו 'מורה נבוכים', [אותו העריץ ר"ע רבות, אבל האשים את ממשיכיו כהרחב"ג ובעל ה'נרבוני' בהקצנת שיטתו]. אם כי ר"ע לא נמנע אף מלחלוק את דעתו של הרמב"ם בעת שאינה נראית לו.

צורתו של הספר היא - מאה וחמש דרשות המסודרות על פרשיות השבוע, כשכל דרשה מתחילה בפסוק מהפרשה, ומצורף אליה מדרש או מאמר מספר הזוהר, כשהוא מקושר ומפורש בסגנון פילוסופי. בספרו זה מתבסס ר"ע רבות גם על דברי קודמיו, וכבר הוכיח היש"ר (רבי יוסף שלמה דלמדניגו) מקאנדיה, שר"ע נתבסס בחיבורו זה על כתביו של רבינו אברהם בן בונט (המכונה גם מהר"א ביבאגו).

חיבור זה של ר"ע שימש כבסיס למפרשים שבאו אחריו, והראשון שהשתמש בספרו רבות הוא בן דורו, רבינו יצחק אברבנאל המביא מדבריו הרבה בספריו בלא הזכרת שמו, וכבר כתב החיד"א בספרו 'שם הגדולים' על חיבור זה - 'וכל ספרי הדרשנים בדרות שלפניו שותי מימיו הנאמנים באו שעריו בתודה'.

על ספרו זה של ר"ע נתחברו כמה ביאורים, ואלו המפורסמים שבהם: **מקור חיים**, מאת רבי חיים פאללאק. **בירורי המידות**, מאת רבי ישראל במוה"ר

תגובות הערות והארות למאמר 'פרשני המקרא', ניתן לשלוח בדוא"ל: moshegmosheg@gmail.com